

Informacje prasowe sieci Eurydice

Zawód nauczyciela w Europie: profil, wyzwania, kierunki zmian

Raport IV: "Atrakcyjność zawodu nauczyciela – wyzwanie XXI wieku. Poziom gimnazjum"

Seria "Key topics in education in Europe", tom 3

Niniejszy raport jest czwartym¹ i ostatnim w serii czterech raportów dotyczących zawodu nauczyciela na poziomie gimnazjum. Dane, w oparciu o które został przygotowany, pochodzą z roku szkolnego 2000/01. W zebraniu i opracowaniu danych uczestniczyły wszystkie biura EURYDICE w 30 krajach Sieci przy wsparciu ekspertów krajowych wyznaczonych przez Komitet Sokratesa. Większość wskaźników statystycznych została opracowana na podstawie bazy danych Unesco/ OECD/ Eurostat. Publikacja została opracowana przez Europejskie Biuro EURYDICE i sfinansowana przez Komisję Europejską.

Status zawodowy

Raport czwarty stanowi podsumowanie poprzednich tomów i koncentruje się na omówieniu zagadnień do dalszych badań i dyskusji. Z analiz porównawczych wynika, że każdy kraj ma swój własny model funkcjonowania zawodu nauczyciela i bardzo trudno jest sformułować wnioski ogólne. Natomiast różnice w statusie zawodowym nauczycieli pozwalają na wyróżnienie dwóch ogólnych kategorii. Pierwsza kategoria obejmuje kraje, w których nauczyciele mają status pracowników służby cywilnej i są zatrudniani przez władze państwowe na podstawie egzaminów konkursowych i/ lub wybierani z list kandydatów. Ich zarobki są ustalane przez władze centralne lub regionalne, a władze szkolne nie mają znaczącego wpływu na treść umowy o pracę. Doskonale jest obowiązkowe lub niezbędne do uzyskania awansu. Nauczycieli jest zwykle więcej niż miejsc pracy i braki kadrowe rzadko tu występują. Druga kategoria obejmuje kraje, w których nauczyciele są zatrudniani na podstawie umowy o pracę z zastosowaniem ogólnych przepisów prawa pracy, a nabór jest otwarty i prowadzony zwykle na szczeblu lokalnym. W tych krajach częściej występują niedobory kadry nauczycielskiej, szczególnie jeśli system naboru jest zdecentralizowany.

Satysfakcja z pracy

Większość nauczycieli europejskich jest zadowolona z wybranego przez siebie zawodu, a w pracy nauczycielskiej najbardziej ceni relatywną swobodę w realizowaniu swoich zadań oraz dobre stosunki z uczniami i innymi nauczycielami. Jednak ponad ¼ nauczycieli w Danii, Holandii i w Zjednoczonym Królestwie jako główne przeszkody w wykonywaniu zawodu wskazała warunki pracy i jej nadmiar, oraz złożony charakter obowiązków. Nauczyciele ci byli na tyle niezadowoleni, że zgłosili gotowość odejścia z zawodu. Atrakcyjność zawodu zależy również od tego, jak bardzo ceniony jest dany zawód przez społeczeństwo. Nauczyciele często mieli poczucie, że ich praca nie jest doceniana, natomiast badania przeprowadzone wśród uczniów i ich rodziców wykazały, że zawód nauczyciela jest jednak uważany za ważny i wysoce ceniony w społeczeństwie. Okazuje się, że nauczyciele często nie byli tego świadomi.

Możliwość uzyskania kwalifikacji w miejscu pracy

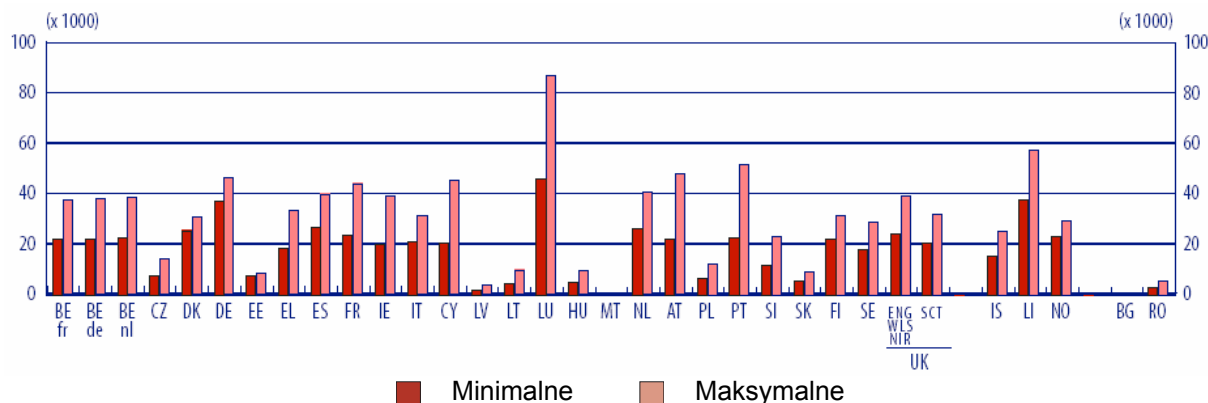
Jednym ze sposobów na wzbudzenie zainteresowania zawodem nauczycielskim jest proponowanie nowych form uzyskiwania kwalifikacji nauczycielskich, połączonych z jednoczesnym wykonywaniem pracy w szkole. Formy te są oferowane w Anglii i w Holandii. Ten typ kształcenia sprzyja formułowaniu krajowych standardów umiejętności wymaganych w zawodzie nauczycielskim, jak to ma miejsce w Anglii. Wkrótce standardy tego typu zostaną także przygotowane w Holandii. Rola szkoły w kształceniu przyszłych i aktywnych zawodowo nauczycieli (praktyki szkolne, różne formy doksztalcenia i uzyskiwania kwalifikacji podczas pracy) staje się coraz ważniejsza, co jednak prowadzi do dodatkowego obciążenia obowiązkami nauczycieli doświadczonych, którzy sprawują opiekę merytoryczną nad nowymi kolegami. Sytuacja ta wymaga rozważenia, czy i jak wynagradzać nauczycieli za podejmowanie dodatkowych obowiązków, a także jak zapewnić szkołom środki finansowe na realizację nowych zadań.

Zarobki

Polityka poszczególnych państw w odniesieniu do zarobków nauczycieli jest zagadnieniem bardzo ważnym z punktu widzenia atrakcyjności zawodu nauczyciela. Jeśli porównamy pensje nauczycielskie w tzw. unijnej piątynastce (przed majem 2004) według parytetu siły nabywczej, to stwierdzimy, że były one, poza drobnymi wyjątkami, na podobnym poziomie dla nauczycieli na początku drogi zawodowej. Natomiast pensje nauczycieli zbliżających się do wieku emerytalnego były dużo bardziej zróżnicowane. Jeśli porównamy pensje nauczycielskie w nowych i starych krajach członkowskich, siła nabywcza pensji nauczycielskich w 10 nowo przyjętych państwach jest dużo słabsza, niż ich unijnych kolegów w krajach "starej piątynastki".

¹ Trzy poprzednie raporty dotyczyły następujących zagadnień: Raport I: "Kształcenie nauczycieli i początki pracy zawodowej. Poziom gimnazjum", Raport II: "Kadra nauczycielska w kategoriach podaży i popytu. Poziom gimnazjum", Raport III: "Warunki pracy i płace nauczycieli. Poziom gimnazjum"

MINIMALNE I MAKSYMALNE PENSJE NAUCZYCIELI WEDŁUG PARYTETU SIŁY NABYWCZEJ, 2000/01

W każdym kraju funkcjonują inne przepisy dotyczące dodatków za wysługę lat, ale generalnie jest to jeden z najczęściej stosowanych sposobów na zatrzymanie nauczycieli w szkołach. Prawie wszystkie kraje wprowadziły przepisy pozwalające na pewną elastyczność w określaniu zarobków nauczycieli. Nauczyciele są wynagradzani za wypełnianie dodatkowych obowiązków, za pracę w trudnych warunkach (tereny wiejskie, niedostępne lub ubogie, regiony o wysokich kosztach utrzymania, praca z uczniami trudnymi lub o specjalnych potrzebach edukacyjnych, praca w klasach o zróżnicowanym składzie społecznym i etnicznym) oraz za szczególne osiągnięcia zawodowe. Na przykład przepisy belgijskie nie pozwalają na jakiegokolwiek zróżnicowanie zarobków nauczycieli, poza dodatkiem za wysługę lat. Natomiast w Danii, Grecji, Polsce i Słowenii listy dodatków do pensji nauczycielskich są dość długie. We wszystkich krajach podstawowe pensje nauczycielskie i ich struktura są definiowane przez centralne władze (z wyjątkiem Szwecji, gdzie pensje są negocjowane na szczeblu lokalnym). Dodatki do pensji są często określone na szczeblu centralnym, ale w niektórych krajach władze szkoły lub lokalne mogą również wpływać na ich wysokość. W kilku krajach można zauważyć tendencję do ograniczania zróżnicowania zarobków wśród nauczycieli posiadających ten sam staż pracy i wykonujących te same obowiązki. Dotyczy to m.in. Danii, w której władze lokalne mogą dokonać zmian jedynie w ramach 1% pensji nauczycielskiej. W przeciwieństwie do Danii, w Polsce nauczyciele mogą otrzymywać dodatki mniejsze lub większe, w zależności od środków, jakimi dysponują władze gminy prowadzącej daną szkołę.

Dodatki do pensji

W wielu krajach europejskich nauczyciele odchodzą na emeryturę tak wcześnie, jak tylko przepisy na to pozwalają. W krajach, gdzie kandydatów do zawodu jest więcej niż miejsc pracy, jest to zjawisko pozytywne. Pozostaje jednak pytanie, czy nie należałoby zachęcić doświadczonych nauczycieli do nieco dłuższego pozostania w zawodzie i przekazania zdobytych doświadczeń młodszym kolegom i koleżankom.

Prawo do emerytury

Informacje o publikacji:

Tytuł: **Zawód nauczyciela w Europie: profil, wyzwania, kierunki zmian / Raport IV: "Atrakcyjność zawodu nauczyciela – wyzwanie XXI wieku. Poziom gimnazjum"**, opublikowany w serii "Key topics in education in Europe", tom 4

Data publikacji: **czerwiec 2004**

Publikacja jest dostępna w języku angielskim na stronach internetowych Eurydice:
<http://www.eurydice.org>

Publikacja jest także dostępna w wersji francuskiej (wersja niemiecka dostępna od września 2004).

Wersja drukowana jest dostępna na zamówienie (publikacja bezpłatna) w:

Krajowe Biuro Eurydice
Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
Ul. Mokotowska 43
00-551 Warszawa
Tel. 622 34 47, 629 25 74 w. 108
e-mail: anna.smoczynska@socrates.org.pl

EURYDICE, sieć informacji o edukacji w Europie, istnieje od 1980 roku, a od 1995 roku jest częścią programu Socrates. Sieć składa się z biur krajowych utworzonych przez ministerstwa edukacji poszczególnych krajów i z biura europejskiego utworzonego przez Komisję Europejską (Dyrekcja Generalna ds. Edukacji i Kultury). EURYDICE, pracując dla twórców polityki edukacyjnej i świata edukacji, przygotowuje i publikuje opisowe analizy systemów edukacji, studia porównawcze na tematy będące przedmiotem zainteresowania Unii Europejskiej i wskaźniki dotyczące różnych poziomów edukacji.